

UDC 378:37.01:343.8

DOI: 10.34671/SCH.SVB.2020.0401.0001

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОФІЦЕРІВ-ПЕНІТЕНЦІАРІЇВ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ

© 2020

ORCID:0000-0002-5062-3789

ScopusID: 57208032016

Аніщенко Вікторія Олександрівна, кандидат технічних наук, доцент;
професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін

Академія Державної пенітенціарної служби

(14000, Україна, Чернігів, вулиця Гонча, 34, e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)

Анотація. Результатом професійної підготовки у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання може бути показник готовності до професійної діяльності майбутнього офіцера-пенітенціарія або сформованості у нього професійної компетентності. Набуття майбутніми фахівцями-пенітенціаріями сучасних знань, вмінь та навичок, а також певного рівня сприйняття умов та особливостей майбутньої службової квазіпрофесійної діяльності є важливими компонентами й певною гарантією нормальної адаптації молодих офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України. Метою дослідження є визначення більш глибоко на основі компетентнісного підходу сутності, структури та змісту поняття «професійна компетентність» майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв України в закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Дослідження базувалися на використанні аналізу і синтезу педагогічної, психологічної літератури з проблеми дослідження, а також на узагальненні наявних теоретичних підходів для з'ясування універсальних тверджень про сутність та особливості поняття «готовність до професійної діяльності» та «професійна компетентність» майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв України. Представлено структуру професійної компетентності майбутнього фахівця-пенітенціарія та зміст компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України з врахуванням сучасних вимог пенітенціарної реформи країни. Наведені міркування дозволили нам представити своє уявлення про основні функції (підвиди) професійної діяльності офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України та зміст компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв, що навчаються за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Для обох рівнів вищої освіти до структури професійної компетентності майбутнього фахівця-пенітенціарія входять п'ять основних компонентів: когнітивний, функціональний, мотиваційний, ціннісний та особистісний. Що стосується видів діяльності, характерних для пенітенціарної служби, то до другого (магістерського) рівня додається ще й дослідницька діяльність, оскільки фахівець-пенітенціарій, який має ступінь магістра, повинен гарно володіти навичками та вміннями аналітичної роботи і застосування результатів науково-дослідницького характеру у практику планування, організації, адміністрування, контролю особистої службово-професійної діяльності та вдосконалення функціонування установи виконання покарань, в якій він несе службу.

Ключові слова: компетентність, професійні знання, професійні навички та вміння; професійна компетентність, готовність до професійної діяльності, компоненти професійної компетентності, службова квазіпрофесійна діяльність.

PROFESSIONAL COMPETENCE OF PENITENTIARY OFFICERS IN UKRAINE: ESSENCE, STRUCTURE AND CONTENT

© 2020

Anishchenko Viktoria Oleksandrivna, PhD in Engineering sciences, associate professor;
professor of the department of pedagogy and Humanities

Academy of the State Penitentiary Service of Ukraine

(14000, Ukraine, Chernigov, St. Honcha, 34, e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)

Abstract. The result of professional training in a higher educational institution with specific training conditions may be a readiness indicator to professional activity of a future penitentiary officer or his / her professional competence formation. The acquisition of latest knowledge, skills and abilities by future penitentiary professionals as well as certain level of perception of future professional and quasi-professional activity conditions and features are important components and a certain guarantee of normal adaptation of young officers of the State Criminal and Executive Service of Ukraine. The purpose of the study is to determine more deeply the essence, structure and content of the concept of «professional competence» of future penitentiary officers of Ukraine in a higher educational institution with specific training conditions on the basis of the competent approach. Methodology. The research was based on the use of analysis and synthesis of pedagogical, psychological literature on the research problem, as well as the generalization of existing theoretical approaches to clarify universal statements about the essence and peculiarities of the concepts of «readiness for professional activity» and «professional competence» of future penitentiary officers of Ukraine. The structure of professional competence of a future penitentiary officer is presented as well as the contents of components for professional competence of future officers the State Criminal and Executive Service of Ukraine, considering the current requirements of the country's penitentiary reform. The above mentioned considerations allowed us to present our notion of the main functions (subspecies) of the professional officers' activity of the State Criminal and Executive Service of Ukraine and the contents of professional competence components of future penitentiary officers studying on the specialty 262 «Law Enforcement» of the first (bachelor's) and the second (master's) degree of higher education. For both levels of higher education, the structure of professional competence of a future penitentiary professional includes five main components: cognitive, functional, motivational, valuable and personal. Regarding to activities of the penitentiary service, the research activities is also added to the second (master's) degree, as a penitentiary professional, who has a master's degree, must have good analytical skills and abilities to apply the research results in practice of planning, organizing, administering, controlling personal professional activity and improving the functioning of the penitentiary institution in which he is serving.

Keywords: competence, professional knowledge, professional skills and abilities; professional competence, readiness for professional activity, components of professional competence, professional quasi-professional activity.

ПРОФЕСІОНАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОФІЦЕРІВ-ПЕНІТЕНЦІАРІЇВ УКРАЇНИ: СУЩНОСТЬ, СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ

© 2020

Анищенко Виктория Александровна, кандидат технических наук, доцент;
профессор кафедры педагогики и гуманитарных дисциплин
Академия Государственной пенитенциарной службы

(14000, Украина, Чернигов, улица Гончая, 34, e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)

Аннотация. Результатом профессиональной подготовки в учреждении высшего образования со специфическими условиями обучения может быть показатель готовности к профессиональной деятельности будущего офицера-пенитенциария или сформированности у него профессиональной компетентности. Приобретение будущими специалистами-пенитенциариями современных знаний, умений и навыков, а также определенного уровня восприятия условий и особенностей будущей служебной квазипрофессиональной деятельности являются важными компонентами и определенной гарантией нормальной адаптации молодых офицеров Государственной уголовно-исполнительной службы Украины. Целью исследования является определение более глубокого понимания на основе компетентностного подхода сущности, структуры и содержания понятия «профессиональная компетентность» будущих офицеров-пенитенциариев Украины в учреждении высшего образования со специфическими условиями обучения. Исследования основывались на использовании анализа и синтеза педагогической, психологической литературы по проблеме исследования, а также на обобщении имеющихся теоретических подходов для выяснения универсальных утверждений о сущности и особенностях понятий «готовность к профессиональной деятельности» и «профессиональная компетентность» будущих офицеров-пенитенциариев Украины. Представлена структура профессиональной компетентности будущего специалиста-пенитенциария и содержание компонентов профессиональной компетентности будущих офицеров Государственной уголовно-исполнительной службы с учетом современных требований пенитенциарной реформы страны. Приведенные разъяснения позволили нам представить свое видение об основных функциях (подвидах) профессиональной деятельности офицеров Государственной уголовно-исполнительной службы Украины и дать содержание компонентов профессиональной компетентности будущих офицеров Государственной уголовно-исполнительной службы Украины, которые обучаются по специальности 262 «Правоохранная деятельность» первого (бакалаврского) и второго (магистерского) уровней высшего образования. Для обоих уровней высшего образования в структуру профессиональной компетентности будущего специалиста-пенитенциария входит пять основных компонентов: когнитивный, функциональный, мотивационный, ценностный и личностный. Что касается видов деятельности характерных для пенитенциарной службы, то ко второму (магистерскому) уровню добавляется еще и исследовательская деятельность, поскольку специалист-пенитенциарий, который имеет степень магистра, обязан хорошо владеть навыками и умениями аналитической работы, применения результатов научно-исследовательского характера на практике при планировании, организации, администрировании, контроле личностной служебно-профессиональной деятельности и усовершенствовании функционирования учреждения исполнения наказаний, в котором он несет службу.

Ключевые слова: компетентность, профессиональные знания, профессиональные навыки и умения, профессиональная компетентность, готовность к профессиональной деятельности, компоненты профессиональной компетентности, служебная квазипрофессиональная деятельность.

ВВЕДЕННЯ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Професійна підготовка, готовність до професійної діяльності, професійні компетентності – ці поняття виступають як комплексні критерії, що визначають знання, вміння та навички фахівців різних сфер суспільної діяльності, в тому числі й пенитенциарної. Вони змінюються під впливом інформаційно-інноваційних процесів оновлення освіти та реформування різних сфер життєдіяльності людини. Тому ці поняття вимагають постійного переосмислення, поглибленого вивчення та створення певних новітніх педагогічних умов для своєчасного формування майбутнього фахівця-пенитенциарія як інтелектуально розвиненої людини, і як гідного офіцера-професіонала, що має виконувати свої службові обов'язки на високому професійному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядається проблема цієї статті і на яких обґрунтовується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання щодо визначення комплексних понять «готовність до професійної діяльності», «компетентність», «професійна компетентність» та інших, що характеризують необхідні знання, вміння та навички майбутніх фахівців різних сфер суспільної життєдіяльності, в тому числі й пенитенциарної, розглядала велика кількість вітчизняних та закордонних вчених різних країн: Т. Браже [1], О. Васильєва [2], А. Галай [3], С. Гончаренко [4], О. Гуренкова [5], П. Дармограй [6], О. Діденко [7], О. Дука [8], У. Дутка [9], О. Євсюков [10], А. Н. Єгоров [11], Е. Зеєрь [12], А. Зельницький [13], С. Іванова [14], О. Коба [15], Н. Кобзар [16], В. Ковальчук [17], В. Костенко [18], А. Сапожников [19], В. Свистун [20], Л. Фішман [21], А. Хасіятуллін [22], М. Чошанов [23] та інші.

Обґрунтування актуальності дослідження. Результатом професійної підготовки у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання може бути

показник готовності до професійної діяльності майбутнього офіцера-пенитенциарія або сформованості у нього професійної компетентності. Набуття майбутніми фахівцями-пенитенциаріями сучасних знань, вмінь та навичок, а також певного рівня сприйняття умов та особливостей службової квазипрофесійної діяльності є важливими компонентами й певною гарантією нормальної адаптації молодих офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) для несення служби в установах виконання покарань. Тому питання більш глибокого розгляду сутності, структури та змісту професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України є актуальними.

МЕТОДОЛОГІЯ

Формування цілей статті. Визначити більш глибоко на основі компетентнісного підходу сутність, структуру та зміст поняття «професійна компетентність» майбутніх офіцерів-пенитенциаріїв України в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Постановка завдання. Для досягнення мети дослідження були поставлені такі завдання: виявити різницю між поняттями «готовність до професійної діяльності» та «професійна компетентність» та визначити зміст, структурні компоненти професійної компетентності майбутніх офіцерів-пенитенциаріїв України.

Методи, методики та технології, що використовуються. Дослідження базувалися на використанні аналізу і синтезу педагогічної, психологічної літератури з проблеми дослідження, а також на узагальненні наявних теоретичних підходів для з'ясування універсальних тверджень щодо інтерпретації поняття «професійна компетентність» майбутніх офіцерів-пенитенциаріїв України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійна компетентність є однією з основних характеристик професіоналізму фахівця будь-якої сфери, в тому числі й пенитенциарної. В світлі реформування кри-

мінально-виконавчої системи швидко змінюються певні вимоги до професійних компетентностей фахівців пенітенціарної служби, яких готують сьогодні в єдиному закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання – Академії Державної пенітенціарної служби, де на основі системи ступеневої фахової підготовки вони здобувають сучасні професійні знання, навички та вміння для використання згодом у майбутній квазіпрофесійній службовій діяльності на гідному рівні.

Деякі науковці вважають, що поняття «готовність до професійної діяльності» і «професійна компетентність» відрізняються тим, що готовність до діяльності є компонентом компетентності, що містить певний комплекс компетенцій. Крім цього, готовність характеризується стійкою мотивацією й налаштованістю на діяльність, а компетентність базується на досвіді. Оскільки одним з провідних методологічних підходів, на якому будується дослідження, є компетентнісний підхід, у дослідженні ми виходили з того, що поняття «компетентність» є більш ширшим за значенням, а професійна компетентність – найвищим проявом готовності до професійної діяльності. Крім того, в офіційних нормативно-правових документах, що регламентують освітню діяльність закладів вищої освіти поняття «готовність до професійної діяльності» не вживається. Отже, саме професійна компетентність офіцера ДКВС України розглядається нами як результат їхньої ступеневої професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Результати узагальнення психолого-педагогічних досліджень дозволяють тлумачити професійну компетентність як здатність фахівця, у структурі якої є знання, вміння, навички, професійно важливі властивості та ціннісні орієнтації особистості, яка забезпечує виконання професійних завдань. Оскільки компетентність тлумачиться як здатність, то вона є властивістю майбутнього фахівця-пенітенціарія здійснювати певні дії, нести службово-професійну діяльність, поводити себе певним чином; в тому числі психічний та фізичний стан особистості, в якому він спроможний виконувати певний вид продуктивної службової діяльності. При цьому важливо відрізнити поняття «здатність» від поняття «здібності», яким позначають природний нахил до чого-небудь, талант; у тому числі особливості індивіда, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду продуктивної діяльності. Здібності пов'язані із загальною орієнтованістю особи, з її нахилом до певного виду діяльності. З огляду на це ми дійшли висновку, що компетентність формується і виявляється тільки у процесі відповідної діяльності (навчальної, професійної, квазіпрофесійної тощо). При цьому особистість майбутнього фахівця має продемонструвати глибоку особистісну зацікавленість в цьому виді діяльності. Отже, наведені міркування дозволили визначити компетентність як інтегровану характеристику властивості особистості майбутнього фахівця, результат його підготовки у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання до виконання діяльності в певних професійних і соціально-особистісних предметних галузях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності.

Результати узагальнення наукових праць з проблеми впровадження компетентнісного підходу дозволяють зробити висновок, що визначальними характеристиками поняття «компетентність» як правило називають: сукупність знань, умінь і навичок, що визначають результативність праці [4, с. 78; 23, с. 6]; здатність застосовувати знання, уміння і досвід у конкретній соціально-професійній ситуації [18]; сформованість професійно важливих особистісних якостей та досвіду [13, с. 84–95; 14, с. 106–110]; теоретична, практична та психологічна підготовленість особистості майбутнього фахівця до професійної діяльності [20, с. 144]; ціннісні орієнтації та мотиви діяльності фахівця [1, с. 3]; практичний досвід, що забезпечує виконання суспільно значимих завдань

[17]; критичність мислення [23.]; культура професійної діяльності [21, с. 112–120]; уміння актуалізувати знання і досвід, здатність їх використовувати у процесі реалізації своїх службових функцій [2, с. 32]; поєднання традиційної тріади «знання, уміння, навички», поєднуючи їх між собою [23]; поглиблене знання предмета або освоєне уміння [23]; спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу [7, с. 116–127]; досвід самостійної діяльності на основі універсальних знань [5, с. 57]; здатність мобілізувати знання, уміння і досвід в конкретній соціально-професійній ситуації [12, с. 164]; сукупність компетенцій [11, с. 331]. Разом з тим зустрічаються й альтернативні точки зору, наприклад А. Сапожніков у структурі педагогічної компетентності співробітників кримінально-виконавчої системи виокремлює правовий, соціальний, комунікативний, організаційно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний компоненти [19, с. 194–197]. З таким уявленням автора про структуру компетентності в цілому можна погодитися, однак, на нашу думку, досить невиправданим є включення категорії «знання» до різних компонентів, зокрема правового та організаційно-діялісного. Крім цього такий підхід неминує призведе до некоректного визначення діагностичного апарату щодо з'ясування стану сформованості зазначеної компетентності, оскільки, наприклад, правильно діагностувати сформованість здатностей, включених до різних компонентів компетентності (соціального, комунікативного і рефлексивно-оцінного) досить складно. Така значна кількість визначальних характеристик поняття «компетентність» свідчить про відсутність чіткого розуміння її структури і змісту.

З огляду на це нам більше імпонує підхід, що застосований у дослідженнях, виконаних в останні роки [6; 8; 15; 18; 22]. Так, наприклад, О. Дука [8] ґрунтуючись на змісті завдань та функцій пробації, що її виконують офіцери Державної кримінально-виконавчої служби України, виокремлює чотири компоненти професійної компетентності – мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, когнітивно-діялісний, рефлексивний. Водночас не можемо погодитися з О. Дукою, оскільки поділ між когнітивно-змістовим і когнітивно-діялісним компонентами професійної компетентності видається нам не зовсім чітким (знання автор включив до складу двох компонентів). Більш чіткою, на нашу думку, є думка П. Дармограя стосовно структури професійної компетентності офіцерів ДПтС України, який наголошує, що «професійна компетентність офіцерів Державної пенітенціарної служби України є необхідною передумовою їх успішної професійної діяльності та роботи установ виконання покарань» [6, с. 7]. Водночас, на нашу думку, не зовсім виправданим є об'єднання в один компонент (ціннісно-особистісний) ціннісних установок (ціннісних орієнтацій) майбутніх фахівців з мотиваційними характеристиками особистості (внутрішня мотивація, потреби та емоційне налаштування особистості на професійну діяльність, професійна спрямованість), а також професійними і особистісними властивостями, необхідними для виконання завдань професійної діяльності. Більш виправданим було б розмежувати їх і представити як окремі компоненти професійної компетентності.

Доповнюють уявлення про структуру професійної компетентності офіцера ДКВС України висновки досліджень В. Костенка, А. Хасіятуліна. Зокрема В. Костенко у структурі професійної компетентності молодшого начальницького складу пенітенціарних установ виокремлює п'ять взаємопов'язаних компонентів: цілемотиваційний (мотиви, установки, ціннісні орієнтації, спрямованість), змістовий (професійні знання), предметно-практичний (професійні уміння та навички), особистісний (професійно важливі особистісні якості та досвід) і рефлексивний (самооцінка, професійна самосвідомість); також автор тлумачить професійну компетентність як «інтегральну професійно-особистісну ха-

рактистику особи, що проявляється в пенітенціарній діяльності на основі загальнокультурних, соціальних, духовних принципів та принципів «динамічної безпеки» і передбачає сформованість професійних знань, умінь та навичок, професійно важливих особистісних якостей та досвіду, належного рівня розвитку самосвідомості та здатність мобілізувати ці знання, уміння і досвід в конкретній соціально-професійній ситуації» [18, с. 7].

У дослідженні педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу О. Євсюковим з'ясовано, що професійна компетентність як інтегрована властивість, орієнтована на неперервне самовдосконалення, самоосвіту, виступає фактором успішності професійної діяльності» [10, с. 8]. Вчений також визначив структурні компоненти професійної компетентності майбутнього офіцера, зокрема мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний і професійно-особистісний [10, с. 8]. З такою позицією автора можна в цілому погодитися, однак, на нашу думку, не виправданим є об'єднання в один (змістовно-процесуальний) компонент знань і умінь, а також мотивів професійної діяльності та професійних ціннісних орієнтацій, оскільки для діагностики цих складників використовуються дещо різні методики. Крім цього, наприклад щодо мотиваційно-ціннісного компоненту, то у ньому автор представив різні сфери особистості – мотиваційну і ціннісну, які є різними за суттю і змістом.

Ще одне дослідження автора А. Хасіятулліна [22] заслуговує на увагу, оскільки стосується розвитку професійно-правової компетентності офіцерів виховних колоній. Він визначив професійно-правову компетентність як властивість особистості офіцера виховної колонії, у структурі якої наявні правові знання й уміння, правова свідомість та професійно важливі правові властивості. Вона є провідним регулятором професійно-правового розвитку і саморозвитку офіцера, передбачає глибоке розуміння професійно-правового середовища і свого місця в ньому. Сформована професійно-правова компетентність дозволяє ефективно взаємодіяти з внутрішнім професійно-правовим середовищем виховної колонії та з зовнішнім соціально-правовим середовищем суспільства [22]. Щодо структури професійно-правової компетентності, то А. Хасіятуллін виокремлює систему правових знань, що відображають змістовну сутність інтелектуальних, світоглядних і професійно-правових цінностей; здатність прогнозувати й конструювати процес професійної діяльності з опорою на сучасну правову базу, а також когнітивно-правовий, регулятивний, технологічний і рефлексивний компоненти [22].

Для з'ясування структури і змісту професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України важливе значення мають особливості професійної підготовки курсантів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та особливості організації освітньої діяльності, самостійної роботи курсантів та практики. Зокрема О. Євсюков і О. Коба вказують на військово-професійну спрямованість цього процесу; органічне поєднання теоретичної й практичної підготовки з навчанням курсантами військової служби (наряди, варта); обумовленість цілей і завдань військової служби соціальним замовленням суспільства і закріплення їх у законах, військових статутах і наказах; поєднання у змісті навчально-службової діяльності різноманіття завдань, що визначають поліфункціональний характер військової служби та інтегративний характер її результатів; відповідність індивідуальних властивостей і дій військовослужбовців висунутим цілям, завданням і функціям; екстремальність умов виконання професійних обов'язків; колективний характер військової служби і безпосередня взаємодія військовослужбовців у процесі діяльності і спілкування. Результатом професійної підготовки є високий рівень сформованості професійної компетентності [10].

Грунтуючись на таких міркуваннях О. Коба [15] зробив висновок, що професійну компетентність офіцера можна представити як «складне інтегральне утворення, що формується у процесі професійної підготовки у військовому закладі вищої освіти, залежить від змісту теоретичної, практичної та психологічної підготовки, професійно-особистісних, індивідуально-психічних якостей, корпоративних цінностей та культури, змісту та особливостей майбутньої діяльності, виявляється, розвивається і вдосконалюється під час виконання службових обов'язків під час охорони та оборони важливих державних об'єктів, охорони виправно-трудових, лікувально-трудових установ, охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю» [15, с. 7]. Нам імпонує висновок автора про те, що структуру цього складного інтегрального утворення можна представити як поєднання чотирьох основних компонентів – когнітивного (професійні знання), ціннісного (корпоративні цінності та культура), функціонально-діяльнісного (професійні уміння та досвід їх застосування), а також особистісного (професійно важливі якості, сформовані на основі професійних здібностей, професійної мотивації та спрямованості).

Отже, з урахуванням результатів аналізу та узагальнення висновків наукових досліджень і публікацій доцільно взяти до уваги структуру професійної компетентності, яку можна представити як поєднання п'яти основних компонентів – когнітивного, функціонального, мотиваційного, ціннісного та особистісного. При цьому когнітивний компонент професійної компетентності наповнюють загальні і професійні знання офіцера ДКВС України. Основними елементами функціонального компоненту є професійні уміння, навички, досвід їх застосування та професійні здатності. Ціннісний компонент професійної компетентності представлений ціннісними орієнтаціями, професійними (корпоративними) ціннісними ставленнями та культурою. Професійно важливі властивості, сформовані на основі професійних здібностей, а також професійні задатки складають зміст особистісного компоненту. Мотиваційний компонент професійної компетентності офіцера ДКВС України представляють професійні мотиви, професійна спрямованість особистості, прагнення й інтереси, а також бажання.

Виходячи з аналізу наукових досліджень багатьох авторів та вимог до випускників Академії Державної пенітенціарної служби ми змогли здійснити визначення конкретного змісту кожного з представлених компонентів для майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв України.

Узагальнення наукових праць, вимог нормативно-правових документів з організації професійної діяльності офіцерів ДКВС України, а також наукових публікацій і досліджень з проблеми змісту професійної діяльності дозволяє зробити висновок, що загалом таких видів діяльності називають більше десяти [6, с. 50; 3]. Наведені міркування дозволили нам представити своє уявлення про основні функції (підвиди) професійної діяльності офіцерів ДКВС України та представити зміст компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України, що навчаються за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Для обох рівнів вищої освіти до структури професійної компетентності майбутнього фахівця-пенітенціарія входять п'ять основних компонентів: когнітивний, функціональний, мотиваційний, ціннісний та особистісний. Що стосується видів діяльності, характерних для пенітенціарної служби, то до другого (магістерського) рівня додається ще й дослідницька діяльність, оскільки фахівець-пенітенціарій, який має ступінь магістра, повинен гарно володіти навичками та вміннями аналітичної роботи та застосування результатів науково-дослідницького характеру у практику планування, організації, адміністрування, контролю особистої службово-професійної діяльності та вдосконалення функціонування установи

виконання покарань, в якій він несе службу.

ВИСНОВКИ

Висновки дослідження. Отже, під час проведеного дослідження визначено: 1) сутність структури поняття «професійна компетентність офіцера-пенітенціарія», що поєднує п'ять основних компонентів – когнітивний, функціональний, мотиваційний, ціннісний та особистісний; зміст, що охоплює загальні і професійні знання, професійні уміння, навички, досвід їх застосування та професійні здатності, сукупність ціннісних орієнтацій, професійних (корпоративних) ціннісних ставлень та культури, професійно-важливих властивостей, сформованих на основі професійних здібностей, а також професійних мотивів, професійної спрямованості особистості, прагнень й інтересів; 2) професійна компетентність офіцера-пенітенціарія – це динамічна комбінація набутих у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання професійних знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, професійно-важливих властивостей, мотивів, професійної спрямованості особистості та досвіду, що визначає здатність виконувати завдання щодо здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань в межах визначених за посадою повноважень, встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку.

Перспективи подальших розвідок цього напрямку. З'ясування структури, характеристика змісту і визначення сутності професійної компетентності офіцерів-пенітенціаріїв в подальшому дозволить вдосконалити традиційну систему підготовки фахівців для ДКВС України у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання та розробити сучасну модель визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної компетентності офіцерів-пенітенціаріїв.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Браже Т. Развитие общей культуры учителя в системе непрерывного педагогического образования. Взаимосвязь общей и профессиональной культуры учителя: материалы конф. Санкт-Петербург: Институт образования взрослых РАО, 1992. С. 3.
2. Васильєва О. Методологічні засади підвищення кваліфікації державних і муніципальних службовців в Україні. Науковий вісник Академії муніципального управління: збірник наукових праць. Серія «Управління». 2010. № 3. С. 32.
3. Галай А. О. Організаційно-правові засади формування та функціонування персоналу установ виконання покарання: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Ірпін, 2004. 225 с.
4. Гончаренко С., Ничкало Н. Професійна освіта: Словник: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2000. С. 78.
5. Гуренкова О. Формування екологічної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту в умовах кредитно-модульної системи навчання: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Київ. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН. Київ, 2009. С. 57.
6. Дармограй П. В. Формування професійно компетентності майбутніх офіцерів Державної пенітенціарної служби України у процесі фахової підготовки: автореф. на здобуття ступеня канд. педагог. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2017. С. 7.
7. Діденко О., Калинюк Н. Інформаційно-комунікаційна компетентність у структурі готовності майбутніх офіцерів державної прикордонної служби України до професійної діяльності. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні та психологічні науки. 2014. № 3(72). С. 116–127.
8. Дука О. А. Сутність і структура професійної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України. Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби. 2014. № 1. С. 102–108.
9. Дутка У. Т. Співвідношення понять «готовність до професійної діяльності» та «професійна компетентність» у сучасній педагогічній парадигмі. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2017. Вип. 79(3). С. 126–130.
10. Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2006. 172 с.
11. Глобалізація освіти: Компетенції і системи кредитов / Егоров А. і др.; под общ. ред. Ю. Б. Рубина. Москва: Маркет ДС Корпорейшн, 2005. С. 331.
12. Зеер Э. Ключевые квалификации и компетенции в личностно ориентированном профессиональном образовании. Образование и наука. 2000. № 3(5). С. 187–196.
13. Зельницький А., Мітягін О., Пашкова О. Професійна компетентність викладача вищого військового навчального закладу. Військова освіта. 2013. № 2. С. 86.

14. Іванова С. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організації її вдосконалення в закладі післядипломної освіти. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. 2008. № 42. С. 106–110.

15. Коба О. В. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України у процесі вивчення тактико-спеціальних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 200 с.

16. Кобзар Н. Поняття «компетентність», «компетенція» і «готовність до діяльності» в сучасній освітній парадигмі. Науковий вісник Донбасу. 2010. № 3. URL: <http://nvdl.luginiv.edu.ua/archiv/NN1/10knvsop.pdf>.

17. Ковальчук В. Сутнісно-змістова характеристика категорії «професійна компетентність» як показник рівня фахової підготовки студентів. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2007. № 18–19. С. 84–88.

18. Костенко В. Формування професійної компетентності молодшого начальницького складу кримінально-виконавчих установ: автореф. на здобуття ступеня канд. педагог. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2008. 20 с.

19. Сапожников А. Н. Формирование педагогической компетенции сотрудников уголовно-исполнительной системы. Ярославский педагогический вестник. Серия: Психолого-педагогические науки. 2011. № 1, т. II. С. 194–197.

20. Свистун В. Підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності: монографія. Київ: Науково-методичний центр аграрної освіти, 2006. С. 144.

21. Фишман Л. Модели образовательного менеджмента: обзорный анализ. Школьные технологии. 1999. № 1–2. С. 122–120.

22. Хасиятуллин А. М. Развитие профессионально-правовой компетентности офицеров воспитательных колоний: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Саратов, 2006. 220 с.

23. Чошанов М. Гибкая психология проблемно-модульного обучения. Москва: Народное образование, 1997. С. 6.